

Ігор БОГДАНОВ

УДК 378.4(477.64)

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: НОВІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

© Богданов І., 2012

В умовах становлення Української держави пріоритетними завданнями освітньої галузі є виховання нового покоління педагогічних працівників, підвищення загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу вчителя, що відповідає його ролі в суспільстві. Бердянський державний педагогічний університет є тією потужною силою, яка вже 80 років виконує ці завдання. Здобуття вищої освіти, підготовка творчої молоді до наукової і виховної діяльності, пошук ефективних способів підвищення якості освітніх послуг, апробація та впровадження інноваційних педагогічних систем, розвиток вітчизняної науки – ось неповний перелік напрямів роботи нашого ВНЗ.

Бердянський державний педагогічний університет є провідним вищим навчальним закладом, культурним та інтелектуальним центром Північного Приазов'я. За період існування в ньому підготовлено понад 40 тис. педагогічних працівників, створено навчально-матеріальну, кадрову, науково-дослідну та соціально-культурну базу, яка ефективно використовується для підвищення інтелектуально-духовного потенціалу держави та нації. Розвиток університету характеризується динамізмом, що виявляється, насамперед, у створенні п'яти інститутів (Інститут філології та соціальних комунікацій, Інститут освітніх інженерно-педагогічних технологій, Інститут фізико-математичної та технологічної освіти, Ін-

Висвітлюються основні аспекти діяльності Бердянського державного педагогічного університету в контексті напрямів і завдань інноваційного розвитку ВНЗ, аналізуються знакові здобутки професорсько-викладацького колективу навчального закладу.

ститут психолого-педагогічної освіти та мистецтв, Інститут соціально-педагогічної та корекційної освіти), трьох факультетів (соціально-гуманітарний, фізичного виховання, економіки та управління) та економіко-гуманітарного коледжу (на базі Державного навчального закладу «Бердянське професійне училище ресторанного сервісу»), у яких за різними формами навчання здобувають освіту понад 8 тис. студентів. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 991-р від 12 жовтня 2011 р. Азовський регіональний інститут управління Запорізького національного технічного університету приєднаний до БДПУ як окремий структурний підрозділ (факультет економіки та управління).

Наш навчальний заклад має давню історію, яка розпочалася з відкриття у 1872 році Бердянської чоловічої гімназії, уславленої іменами її випускників В. Хавкіна – всесвітньо відомого вченого, винахідника сироватки проти холери й чуми, лейтенанта П. Шмідга. Вагомий внесок у суспільно-педагогічну діяльність Бердянської чоловічої гімназії та Бердянського повіту зробив М. Корф – видатний педагог, методист, діяч у галузі народної освіти, послідовник традицій К. Ушинського, організатор учительських з'їздів на Бердянщині.

Заснований у 1932 році наказом Народного комісаріату освіти України як Інститут соціального виховання, БДПУ зберіг історичний досвід підготовки вчителів, успадкував педагогічні здобутки науковців, які працювали на педагогічній ниві. Їхні традиції нині успішно розвивають викладачі університету.

У 1933 році інститут соціального виховання реорганізовано в педагогічний, при якому діяв учительський інститут. У 1935 році педінститут припинив свою діяльність, і відтоді до 1953 року вищий навчальний заклад мав назву державного вчительського інституту, який у 1953 році наказом Міністерства освіти було реорганізовано в педагогічний інститут. 25 липня 2002 року, згідно з розпорядженням № 420-р Кабінету Міністрів України, на базі Бердянського державного педагогічного інституту імені П. Д. Осипенко створено Бердянський державний педагогічний університет.

У 2012 році БДПУ урочисто відзначатиме три ювілейні дати: 140-річчя заснування Бердянської чоловічої гімназії, 80-річчя створення Бердянського державного інституту соціального виховання та 10-річчя Бердянського державного педагогічного університету. 3 лютого 2011 року, уперше за 80 років існування навчального закладу, університет очолила жінка – доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України Вікторія Зарва. З обранням її на посаду ректора почався новий відлік часу в історії Бердянського державного педагогічного університету.

На 42 кафедрах БДПУ навчальний процес забезпечують 311 викладачів, серед яких 25 докторів наук, професорів, 177 кандидатів наук, доцентів, 4 заслужених працівники освіти України: доктори філологічних наук, професори В. Зарва, М. Кочерган, доктор історичних наук, професор І. Лиман, канд. пед. наук, професор В. Крижко; заслужений винахідник УРСР, професор Г. Тимонькін; заслужений діяч науки і техніки, д-р фіз.-мат. наук, професор М. Котляревський; дворазовий олімпійський чемпіон із гандболу, почесний працівник фізичної культури та спорту України, канд. наук з фізичного виховання та спорту, доцент С. Кушнірюк; заслужений працівник фізичної культури та спорту України, доцент Л. Котенджи.

На чолі з видатними вченими в університеті розробляються відомі в Україні та за її межами наукові напрями, зокрема: «Провсвітництво і розвиток української та зарубіжної літератури ХІХ ст.» (керівник – В. Зарва), «Історія Півдня України другої половини ХVІІІ ст.» (керівник – І. Лиман), «Трансформація сучасної шкільної історичної освіти» (керівник – К. Баханов), «Фізичні властивості нанопоруватих структур на основі сполук А³В⁵» (керівник – В. Кідалов), «Естетичне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» (керівник – В. Котляр), «Аксіологічна парадигма управління освітою» (керівник – В. Крижко).

Формуються також науково-педагогічні школи провідних учених І. Богданова, Н. Сосницької, О. Харлан, О. Домашенка, А. Зрожевської, Е. Циховської, В. Хоменка, В. Константінової, І. Алексеєнко та інших.

У БДПУ за рахунок видатків державного бюджету здійснюються фундаментальні

дослідження «Оптоелектронні прилади на основі нанопоруватих сполук A^3B^5 » (науковий керівник – В. Кідалов), «Компаративні студії в літературознавстві: імагологічний аспект» (науковий керівник – О. Харлан) та прикладне дослідження «Наноструктурований матеріал на основі поруватих сполук A^3B^5 » (науковий керівник – В. Кідалов). У межах наукових проектів у БДПУ отримано п'ять патентів на корисну модель. Під керівництвом проф. В. Кідалова створено науково-виробниче підприємство «SemiLight» (м. Дніпропетровськ).

Уперше в історії університету аспірантка Я. Сичікова отримала почесне третє місце в номінації «Кращий винахід-2010» Всеукраїнського конкурсу винахідників під егідою державної служби інтелектуальної власності України.

Під керівництвом завідувача кафедри комп'ютерних систем та мереж БДПУ В. Межуєва здійснюється розробка інформаційної технології *предметно-орієнтованого математичного моделювання* (англ. – Domain-Specific Mathematical Modeling, DSMM). Інформаційна технологія DSMM реалізується у процесі виконання науково-технічних проектів у рамках наукового співробітництва кафедри комп'ютерних систем та мереж БДПУ з бельгійським науково-дослідним інститутом (Open Licence Society), з бельгійською фірмою «Altreonic», з інститутом фізики університету штату Пуебло (Instituto de Física, Benemérita Universidad Autónoma de Puebla) Мексики, з Університетом імені Фіска (штат Теннесі, США) та державним університетом штату Айдахо (США) за підтримки USA CRDF (Civilian Research and Development Foundation).

Пріоритетними напрямками міжнародного співробітництва БДПУ є започаткування партнерських зв'язків із вищими навчальними закладами й науковими установами інших країн, а також поглиблення співробітництва з іноземними навчальними установами, з якими раніше було укладено угоди про співпрацю. У рамках реалізації цього напрямку підписано 45 договорів про співпрацю, зокрема з Ярославським державним університетом ім. П. Г. Демидова; Університетом для іноземців «Данте Аліг'єрі» (Реджіо Калабрія, Італія); Тракій-

ським університетом (Болгарія), Університетом Фрідріха-Александра (Німеччина); Пловдивським лінгвістичним університетом (Болгарія), Вармія-Мазурським університетом (Польща), Жешувським університетом (Польща), Університетом Фатіх (Туреччина), Заслуженим Автономним Університетом Пуебла (Мексика), Горійським університетом (Грузія) тощо.

10 грудня 2011 року в рамках угоди про співпрацю із Заслуженим Автономним Університетом Пуебла наш університет відвідали професор Філіпе Перес та його дружина, доктор Вікторія Перес. За ініціатииви мексиканських гостей вперше в історії БДПУ організовано й проведено Міжнародну скайп-конференцію науковців БДПУ із провідними вченими кількох ВНЗ світу, зокрема Заслуженого Автономного Університету міста Пуебла (Мексика), інституту INSA (Institute National des Sciences Appliquees, Франція), Федерального Університету міста Парана (Бразилія). Результатами цього наукового форуму стали уточнення напрямів майбутнього співробітництва між БДПУ і трьома провідними вищими навчальними закладами світу, продовження розпочатих і започаткування нових різнобічних наукових партнерських відносин. А це виводить наш університет на нові світові обрії.

Співробітники БДПУ беруть активну участь в одержанні нових та виконанні вже отриманих грантів від міжнародних організацій. Так, у 2011 році провідні науковці та викладачі університету взяли участь у реалізації 20 колективних та індивідуальних грантів.

У Бердянському державному педагогічному університеті здійснюється підготовка в цільовій аспірантурі з 17 спеціальностей 6 наукових галузей. Зокрема, у 2011 році відкрито аспірантуру зі спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1299 від 11 листопада 2011 р. вперше в історії університету відкрито докторантуру зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Уже цього року БДПУ отримав право готувати докторантів зі спеціальності 10.01.05 – порівняльне літературознавство.

Упродовж останніх трьох років захищено 9 докторських і 49 кандидатських дисертацій. З початку 2012 року викладачі університету вже захистили 1 докторську (В. Загороднова) та 5 кандидатських дисертацій (С. Баханова, Г. Табакова, О. Старокожко, О. Боговін); подані до захисту докторські дисертації доцентів О. Новик, С. Філоненко, В. Межуєва.

Згідно з постановою президії ВАК України № 100-06/5 від 31 травня 2011 року, в БДПУ створено спеціалізовану Вчену раду К 18.092.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальностями: 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика); 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Очолив раду І. Богданов, д-р пед. наук, професор кафедри фізики та методики викладання фізики, проректор з наукової роботи БДПУ. До її складу, окрім науковців БДПУ, увійшли провідні вчені Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, зокрема: д-р фіз.-мат. наук, професор, академік НАПН України, завідувач кафедри загальної та прикладної фізики М. Шут; д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри технічної фізики та математики А. Касперський; д-р пед. наук, професор кафедри загальної та прикладної фізики Л. Благодаренко; Слов'янського державного педагогічного університету – д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної підготовки В. Стешенко. Створення спеціалізованої Вченої ради сприятиме підвищенню рівня підготовки фахівців вищої кваліфікації для системи освіти України й подальшому розвитку освітньої галузі.

Науковці університету працюють у складі спеціалізованих учених рад провідних ВНЗ України: професори І. Алексеєнко, К. Баханов, О. Домашенко, В. Зарва, В. Кідалов, Л. Коваль, М. Кочерган, В. Крижко; доценти С. Кушнірюк, В. Хоменко.

На базі університету проводяться конференції всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Доценти Н. Венцева, О. Сенічева, В. Константінова у 2010–2011 н. р. отримували стипендію Кабінету Міністрів України. У 2011–2012 н. р. стипендіатами Кабінету Міністрів України стали молоді науковці Я. Сичікова, В. Ачкан, В. Осипов.

БДПУ має фахові видання: «Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)»; «Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство»; «Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство». У 2010 році отримано свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Теорія та практика навчання фізико-математичних та технологічних дисциплін» (Серія КВ № 17405-6175Р). Від травня 2011 року виходить студентська газета «Університетське слово», головним редактором якої є провідний фахівець С. Герилів.

Упродовж 2011–2012 років значно активізувалася участь БДПУ в міжнародних конкурсах, виставках, масштабних видавничих та інших проектах, що позитивно впливає на створення іміджу нашого ВНЗ як одного із передових і потужних навчально-наукових центрів підготовки освітянських кадрів. Так, на III Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2012», що відбулася на початку березня в Києві, наш навчальний заклад нагороджений Золотою медаллю за перемогу в номінації «Лідер міжнародної діяльності», а ректор БДПУ, професор В. Зарва та викладачі університету, кандидати педагогічних наук В. Загороднова, Л. Зайцева, В. Нишета за участь у круглих столах, майстер-класах, семінарах – почесними грамотами та дипломами.

У межах святкування 20-річчя Української спілки промисловців і підприємців університет узяв участь у видавничому проекті «Промисловість і підприємництво України» і став переможцем у номінації «Гордість нації». У книжці, де представлено всі галузі народного господарства, є сторінки з інформацією про діяльність та основні здобутки Бердянського державного педагогічного університету. Під час урочистостей, що відбулися 27 березня 2012 року в залі Державної резиденції столиці України, ректора В. Зарву нагородили пам'ятним знаком «Гордість нації», а також вручили диплом та іміджеве видання. За участь у Всеукраїнському видавничому проекті «Науково-освітній потенціал України» В. Зарву нагороджено Дипломом за вагомий внесок у розвиток вітчизняної освіти та науки.

Усе це свідчить про те, що колектив університету – це команда однодумців, які своєю наполегливою працею, інтелігентністю, порядністю, талановитістю формують престиж нашого навчального закладу і створюють йому авторитетне ім'я.

Нині університет готує педагогічних працівників практично з усіх шкільних навчальних предметів, зокрема бакалаврів і спеціалістів – за 20-ма, а магістрів – за 19-ма спеціальностями. Стратегічними напрямками навчально-методичної роботи є, передусім, інформатизація та комп'ютеризація всіх видів і форм організації навчального процесу, забезпечення відповідності освітніх послуг державним стандартам і європейським вимогам до якості підготовки фахівців, орієнтація навчального процесу університету на вимоги внутрішнього та світового ринків праці щодо підготовки випускників, які мають відповідну професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість, володіють комплексними сучасними знаннями та можуть ухвалювати самостійні управлінсько-технологічні рішення.

Адміністрація університету приділяє належну увагу матеріально-технічному забезпеченню навчального процесу. Аудиторії, лабораторні приміщення обладнані відповідно до сучасних вимог наочним приладдям і комп'ютерною технікою. Університетська комп'ютерна мережа об'єднує всі навчальні корпуси і студентські гуртожитки, що забезпечує доступ до мережі Інтернет та дає можливість студентам безоплатно користуватися електронними бібліотечними фондами й електронними версіями навчальних дисциплін свого та інших навчальних закладів і центрів інформації. Функціонує бездротова мережа для забезпечення оперативного доступу мобільних пристроїв до ресурсів Інтернету.

Одним із головних завдань є подальша розбудова структури університету, спрямована на збереження традицій, набутого досвіду та створення умов для інтенсифікації розвитку ВНЗ. Наразі успішно реалізується програма капітального будівництва та ремонту шести навчальних корпусів, трьох гуртожитків, розташованих на мальовничому узбережжі Азовського моря. Викликає захоплення дизайн інтер'єру головного

корпусу, навчального корпусу № 5, його фасад. Справляють приємне враження затишні місця для відпочинку біля корпусу 1-А, альтанка біля студентського гуртожитку № 2. Здійснюється доцільне перепрофілювання приміщень головного корпусу з метою збільшення аудиторного фонду. Капітально відремонтовано студентський гуртожиток № 2, який посів перше місце в конкурсі «Найкращий гуртожиток м. Бердянська». До послуг студентів у гуртожитках – затишні кімнати, обладнані сучасними меблями.

У період підготовки студентів у вищій школі важливо не лише давати знання та навички з певної професії, а й формувати дослідницько-наукові вміння. З метою активного залучення студентської молоді до науково-дослідної діяльності, удосконалення форм цієї роботи в БДПУ було створено Наукове товариство студентів та аспірантів. НТСА БДПУ стимулює студентів до написання наукових робіт, участі в міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, конкурсах, співпраці з викладачами у виконанні фундаментальних досліджень тощо. Щорічно Наукове товариство студентів та аспірантів БДПУ в межах Днів науки університету проводить конференцію молодих учених, здійснює керівництво секціями студентської наукової конференції та редагування статей студентів. Члени НТСА беруть участь в атестації аспірантів та здобувачів.

16 травня 2011 року голова Наукового товариства студентів та аспірантів БДПУ Н. Саприкіна взяла участь у нараді керівників наукових товариств студентів та аспірантів «Наукова діяльність студентів як пріоритет вищої освіти», що відбулася під головуванням Першого заступника Міністра освіти і науки, молоді та спорту України Є. Суліми. За результатами наради БДПУ увійшов до складу робочої групи з розробки проекту Типового положення про наукові товариства студентів та аспірантів вищих навчальних закладів.

Студенти університету щорічно беруть активну участь у Всеукраїнській олімпіаді з навчальних дисциплін і спеціальностей, а також у міжнародних і всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт. У 2010 році на базі Бердянського держав-

ного педагогічного університету відбувся II етап Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Початкова освіта» та II тур Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із природничих, технічних і гуманітарних наук у галузі «Російська мова та література». У квітні 2011 та 2012 року – II етап Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Болгарська мова та література».

Невід'ємним складником освітньої діяльності університету є культурно-мистецька діяльність. Школою естетичного виховання та зростання соціальної активності молоді є художні колективи БДПУ: народний ансамбль естрадного танцю «МарЛен» (керівник – канд. пед. наук, доцент О. Мартиненко), народний фольклорний колектив «Хуртовина» (керівник – викладач І. Пащенко); народний оркестр народних інструментів (керівник – старший викладач Ю. Смаковський); народний ансамбль «Барвисті музики» (керівник – канд. пед. наук, доцент П. Косенко); народний ансамбль народного танцю «Калина» (керівник – викладач І. Янчев). Усі колективи підтвердили звання народного в травні 2011 року. Керівники та члени художніх колективів беруть активну участь у національно-культурному житті міста, області, регіону та країни. Склалася гарна традиція: студенти БДПУ стають лауреатами і дипломантами конкурсів, фестивалів, оглядів, користуються увагою та прихильністю глядачів, отримують позитивні відгуки преси.

Бердянський державний педагогічний університет пишається своїми студентами – чемпіонами та призерами міжнародних спортивних змагань. Так, студентка 1-го курсу факультету фізичного виховання Г. Терещенко на молодіжному Чем-

піонаті світу з ушу серед 600 учасників із 48 країн посіла перше місце, залишивши позаду спортсменок країн Азійсько-Тихоокеанського регіону. Студент 4-го курсу Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв О. Богданов у складі національної збірної України з пауерліфтингу на Чемпіонаті світу в Чехії посів друге загальнокомандне місце. Студент 1-го курсу факультету фізичного виховання М. Потапенко на Чемпіонаті Європи з пауерліфтингу у Великій Британії став бронзовим призером.

Нині практично в кожній загальноосвітній школі, дитячому дошкільному чи позашкільному закладі, відділі освіти, ВНЗ регіону та столиці працюють випускники БДПУ, серед них – кандидати й доктори наук, доценти, професори. Випускники університету працюють також у структурах державної влади й місцевого самоврядування, є депутатами різних рівнів, керівниками державних установ і громадських організацій. Це свідчить про його престиж, місце й роль у структурі духовного життя суспільства.

Нині БДПУ є потужним науковим, культурним і спортивним центром Північного Приазов'я, який має свої традиції, багаторічний досвід, значні наукові здобутки, високий науково-педагогічний потенціал і готує на високому рівні фахівців-педагогів у сфері філології, фізики, математики, історії, комп'ютерних технологій і систем, економіки. І керівництво, і викладацький склад університету – це справжні професіонали, для яких зміни та пошуки – стан душі й стиль життя. Вони не зупиняються у творчому пошукові, оновлюючи зміст освіти, від якого залежить формування світогляду та духовних цінностей майбутнього вчителя, а отже, і майбутніх поколінь українців. Уся історія БДПУ – це шлях онов-

Література

1. **Андрущенко В.** Державно-громадський характер управління освітою / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2011. – № 3. – С. 5–9.
2. **Лиман І.** Міжнародні зв'язки Бердянського державного педагогічного університету / І. Лиман // Вища школа. – 2012. – № 4. – С. 46–54.
3. Науково-освітній потенціал України. Кн. 2 / авт.-упоряд. Л. М. Гаврилюк. – К. : ТОВ «Український рейтинг», 2012. – 288 с.